

Vissa förslag på assistansområdet

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken (SFB) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär att det i SFB ska införas bestämmelser som upplyser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela

1. ytterligare föreskrifter om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet
2. föreskrifter om att assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet ska betalas ut på annat sätt än månadsvis.

Regeringen ska enligt förslaget också bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att betala

1. en del av Försäkringskassans kostnader för de 20 första assistanstimmarna per vecka på annat sätt än månadsvis
2. dröjsmålsränta på en sådan skuld till Försäkringskassan.

I LSS ska det enligt förslaget införas en bestämmelse som innebär att en kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan om att en enskild saknar rätt till assistansersättning utan dröjsmål ska informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt LSS. Detta ska dock inte gälla om det är uppenbart obehövligt att lämna sådan information.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår två yrkanden i en följdmotion.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:175 Vissa förslag på assistansområdet.

Två yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

 Ärendet och dess beredning.....4

 Propositionens huvudsakliga innehåll4

Utskottets överväganden.....5

 Vissa förslag på assistansområdet5

Reservation9

 Informationsskyldighet, punkt 2 (SD)9

Särskilt yttrande10

 Regeringens lagförslag, punkt 1 (C, V, L, KD).....10

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag11

 Propositionen11

 Följdmotionen11

Bilaga 2

Regeringens lagförslag12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:175 punkterna 1 och 2.

2. Informationsskyldighet

Riksdagen avslår motion

2017/18:4126 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation (SD)

Stockholm den 26 april 2018

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Lennart Axelsson (S), Katarina Brännström (M), Catharina Bråkenhielm (S), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Barbro Westerholm (L), Hans Hoff (S), Lena Asplund (M), Christina Östberg (SD), Maj Karlsson (V) och Lars Püss (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2017/18:175 Vissa förslag på assistansområdet och två yrkanden i en följdmotion.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken (SFB) och i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

I SFB ska det enligt förslaget införas bestämmelser som upplyser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela

1. ytterligare föreskrifter om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet
2. föreskrifter om att assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet ska betalas ut på annat sätt än månadsvis.

Det föreslås också att regeringen ska bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att betala

1. en del av Försäkringskassans kostnader för de 20 första assistanstimmarna per vecka på annat sätt än månadsvis
2. dröjsmålsränta på en sådan skuld till Försäkringskassan.

I LSS ska det enligt förslaget införas en bestämmelse som innebär att en kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan om att en enskild saknar rätt till assistansersättning utan dröjsmål ska informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt LSS. Detta ska dock inte gälla om det är uppenbart obehövligt att lämna sådan information.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Utskottets överväganden

Vissa förslag på assistansområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkanden om informationsskyldighet.

Jämför reservationen (SD) och det särskilda yttrandet (C, V, L, KD).

Propositionen

Utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet

Försäkringskassan har infört en rutin med månadsvis efterskottsutbetalning av assistansersättning fr.o.m. den 1 oktober 2016. En rutin med efterskottsutbetalning bör enligt regeringen inte innebära försämringar för försäkrade som har beviljats assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet. Regeringen gör bedömningen att när assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet har betalats ut månadsvis i efterskott bör ersättningens storlek beräknas slutligt med hänsyn till hela den sammanhängande tidsperiod för vilken ersättning med högre belopp har beviljats. Tid efter utgången av beviljandeperioden för assistansersättning bör inte ingå i beräkningen. En bestämmelse om beräkningen bör tas in i förordningen om assistansersättning. Regeringen föreslår att en bestämmelse i SFB ska upplysa om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet.

När assistansersättning har beviljats med högre belopp än schablonbeloppet och ersättningen har betalats ut månadsvis i efterskott bör Försäkringskassan enligt regeringens bedömning göra en slutlig avstämning som avser beviljandeperioden för assistansersättning. Regeringen gör också bedömningen att om ersättning med högre belopp än schablonbeloppet endast har beviljats för en del eller delar av beviljandeperioden, bör avstämningen i stället avse varje sammanhängande tidsperiod med rätt till högre ersättning under beviljandeperioden. Om den försäkrades godkända kostnader för personlig assistans under avstämningsperioden överstiger den assistansersättning som har beslutats månadsvis för samma period, bör Försäkringskassan betala ut det överskjutande beloppet till den försäkrade. Slutligen bedömer regeringen att bestämmelser om avstämningen och utbetalningen bör tas in i förordningen om assistansersättning. Regeringen föreslår att en bestämmelse i SFB ska upplysa om att regeringen eller den

myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om att utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet ska göras på annat sätt än månadsvis.

Regeringen gör vidare bedömningen att bestämmelser om avstämnings- och utbetalningsförfarandet bör tas in i förordningen om assistansersättning. Regeringen bedömer även att Försäkringskassan bör bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om avstämnings- och utbetalningsförfarandet.

Av 51 kap. 22 § SFB framgår att kommunen ska ersätta Försäkringskassans kostnader för den försäkrades 20 första timmar med assistansersättning per vecka. Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala till Försäkringskassan. Om kommunen har betalat ett för högt belopp ska Försäkringskassan återbetala det (51 kap. 23 § SFB). Försäkringskassan kan debitera kommunen månadsvis i förskott eller efterskott. Det behövs således enligt regeringen en lagändring som gör det möjligt för Försäkringskassan att debitera kommunen efter utgången av en period med högre ersättning, dvs. på annat sätt än månadsvis. Regeringen ska enligt propositionen bemyndigas att meddela föreskrifter om att kommunen ska ersätta en del av Försäkringskassans kostnader för de 20 första assistanstimmarna per vecka på annat sätt än månadsvis. Regeringen ska även bemyndigas att meddela föreskrifter om kommunens skyldighet att betala dröjsmålsränta på en sådan skuld som avses. Regeringen gör bedömningen att bestämmelser om debiteringen och om skyldigheten att betala ränta bör tas in i förordningen om assistansersättning.

Kommunens informationsskyldighet enligt LSS

Ansaret för personlig assistans är delat mellan kommunen och Försäkringskassan. Ansvarsfördelningen är beroende av hur omfattande den enskildes grundläggande behov är. Enligt 51 kap. 12 § SFB ska rätten till assistansersättning omprövas under vissa förutsättningar. Omprövningen kan innebära att assistansersättningen dras in. Ett beslut från Försäkringskassan om indragning av assistansersättning eller avslag på en ansökan om assistansersättning innebär att kommunens ansvar enligt LSS träder in, förutsatt att den enskilde omfattas av lagens personkrets och har behov av stöd. Av 51 kap. 21 § andra stycket SFB framgår att Försäkringskassan ska sända ett beslut om assistansersättning till kommunen.

Av 15 § 1 LSS framgår att kommunen fortlöpande ska följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är. Enligt 15 § 2 ingår det vidare i kommunens uppgifter att verka för att personer som omfattas av lagen enligt 1 § får sina behov tillgodosedda. Enligt 15 § 3 ska kommunen informera om mål och medel för verksamheten enligt lagen.

En situation där frågan om kommunens ansvar enligt 15 § LSS aktualiseras är när personer som omfattas av lagens personkrets får ett beslut från Försäkringskassan som innebär att de saknar rätt till assistansersättning enligt 51 kap. SFB. Enligt regeringens mening finns det ett behov av att konkretisera

kommunens skyldigheter i den aktuella situationen. Kommunen tar inte alltid kontakt med den enskilde när den får information om indragen assistansersättning från Försäkringskassan. Insatserna enligt LSS är frivilliga och lämnas endast om den enskilde eller dennes företrädare har begärt det. Det är enligt regeringen av stor vikt att enskilda inte går miste om insatser enligt LSS på grund av okunskap om de möjligheter som lagen erbjuder.

Regeringen föreslår att en kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning utan dröjsmål ska informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt LSS. Detta ska dock inte gälla om det är uppenbart obehövligt att lämna sådan information. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är enligt regeringen att öka förutsättningarna för att personer som omfattas av lagens personkrets får sina behov tillgodosedda. Syftet är däremot inte att kommunen ska styra den enskilde bort från den statliga assistansersättningen.

Av propositionen framgår att en av remissinstanserna, Socialstyrelsen, ansåg att det bör framgå av den föreslagna bestämmelsen i LSS att informationsskyldigheten ska fullgöras genom en personlig kontakt och att informationen även ska avse insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL.

Regeringen anför att det i en av de promemior som ligger till grund för propositionen inte finns något formkrav för informationen. Socialstyrelsen anser, som nämnts ovan, att informationen ska lämnas genom en personlig kontakt, och även andra remissinstanser förordar detta. Regeringen instämmer i att detta är en naturlig utgångspunkt men anser inte att det finns tillräckliga skäl att införa ett formkrav för informationen i bestämmelsen.

När det gäller frågan om att informationen även ska avse insatser enligt SoL anför regeringen inledningsvis att två remissinstanser, Socialstyrelsen och Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, anser att kommunens informationsskyldighet enligt LSS även bör avse insatser enligt SoL och att information enligt bestämmelsen i LSS därför också ska lämnas till enskilda som inte omfattas av personkretsen för LSS. Regeringen delar inte denna uppfattning. Det är enligt regeringen inte en lämplig ordning att kommunens skyldigheter när det gäller SoL anges i LSS. En annan sak är emellertid att information som grundas på kommunens ansvar enligt SoL i många fall lämpligen kan lämnas samtidigt med informationen enligt LSS.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018. Regeringen gör bedömningen att ändringarna i förordningen om assistansersättning bör träda i kraft den 1 oktober 2018. Tid före ikraftträdandet bör inte ingå i en avstämningsperiod för assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet. Om en tidsperiod med rätt till högre ersättning än schablonbeloppet pågår vid ikraftträdandet, bör avstämningen

avse tiden från ikraftträdandet till utgången av beviljandeperioden. Om tidsperioden med rätt till högre ersättning löper ut före beviljandeperioden, bör avstämningen i stället avse tiden från ikraftträdandet till utgången av perioden med rätt till högre ersättning.

Motionen

I kommittémotion 2017/18:4126 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att det i den föreslagna bestämmelsen i LSS bör framgå att informationsskyldigheten ska fullgöras genom en personlig kontakt. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att informations-skyldigheten även ska avse insatser enligt SoL.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Utskottet anser således att riksdagen av de skäl som anges i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

När det gäller motionsyrkanden om informationsskyldighet konstaterar utskottet inledningsvis att regeringen instämmer i synpunkterna från några remissinstanser att det är en naturlig utgångspunkt att informationen ska lämnas genom en personlig kontakt. Regeringen anser dock inte att det finns tillräckliga skäl att införa ett formkrav för informationen i bestämmelsen. Vidare konstaterar utskottet att det enligt regeringen inte är en lämplig ordning att kommunens skyldigheter när det gäller SoL anges i LSS. Utskottet noterar också att regeringen i detta sammanhang lämnar en redogörelse för vilket övergripande ansvar som en kommun har för att se till att SoL får genomslag. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömningar och finner inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen. Motion 2017/18:4126 (SD) yrkandena 1 och 2 bör därför avslås.

Reservation

Informationsskyldighet, punkt 2 (SD)

av Per Ramhorn (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:4126 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att det i den föreslagna bestämmelsen i LSS bör framgå att informationsskyldigheten ska fullgöras genom en personlig kontakt. Vi anser också att informationsskyldigheten även ska avse insatser enligt SoL.

Särskilt yttrande

Regeringens lagförslag, punkt 1 (C, V, L, KD)

Emma Henriksson (KD), Anders W Jonsson (C), Barbro Westerholm (L) och Maj Karlsson (V) anför:

Vi har inte något att invända mot förslagen i propositionen, men anser att de föga bidrar till att avhjälpa de stora brister som finns i den gällande tillämpningen av lagstiftningen. Vi vill här framhålla att vi inte är nöjda med regeringens hantering av frågan om personlig assistans.

Vi vill inledningsvis peka på att det i Försäkringskassans regleringsbrev för budgetåret 2016 angavs som mål för assistansersättningen att Försäkringskassan ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen. Därefter har tillämpningen av lagstiftningen inneburit att antalet personer som är berättigade till statlig assistansersättning har minskat kraftigt trots att antalet utifrån demografiska faktorer snarare borde ha ökat om rättstillämpningen fortsatt att vara densamma. Förutom indragningar har andelen som får avslag vid nyansökan under denna tid minskat drastiskt. Bifallsfrekvensen låg under flera år tämligen stabilt på ca 40 procent. År 2016 halverades denna frekvens till ca 20 procent. Enligt de senast tillgängliga uppgifterna som gäller första halvåret 2017 har bifallsfrekvensen sjunkit ytterligare till strax under 17 procent. Enligt ansvarig myndighets bedömning har andelen som tillhör personkretsen bland de sökande ökat under tidsperioden, och därför är sammansättningen av de sökande inte rimligen orsaken till att fler får avslag.

Vi vill även peka på att det i kommittédirektivet (dir. 2016:40) till Utredningen om översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (S 2016:03, LSS-utredningen) bl.a. framgår att finansiering ska ske med besparingar inom assistansersättningen. Detta anser vi är oacceptabelt.

Avslutningsvis anser vi att de åtgärder som regeringen nu har vidtagit både är otillräckliga för att kunna återställa grundintentionen med lagstiftningen och har dröjt alldeles för länge.

Vi avstår nu från att reservera oss men anser att det finns anledning att mycket noga följa utvecklingen på området och förbehåller oss rätten att återkomma i frågan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:175 Vissa förslag på assistansområdet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Följdmotionen

2017/18:4126 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i den föreslagna bestämmelsen i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade bör framgå att informationsskyldigheten ska fullgöras genom en personlig kontakt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att informationsskyldigheten även ska avse insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i
socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 11 a, 14 och 23 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.**11 a §¹**

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen

1. meddela ytterligare föreskrifter om *schablonbelopp för assistansersättningen enligt 11 § första stycket*, och

2. meddela föreskrifter om i vilken omfattning tid som avses i 9 a § andra stycket 1 och 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade berättigar till assistansersättning.

1. meddela ytterligare föreskrifter om *sådana belopp som avses i 11 § första och andra styckena*, och

14 §

Assistansersättning betalas ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats.

Assistansersättning betalas ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att ersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet enligt 11 § andra stycket ska betalas ut på annat sätt än månadsvis.

23 §

Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §.

Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §. *Beloppet ska betalas månadsvis till Försäkringskassan, om inte annat*

¹ Senaste lydelse 2018:122.

följer av föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av tredje stycket.

Kommunen ska månadsvis betala det angivna beloppet till Försäkringskassan. Kommunen har rätt att ta del av den slutavräkning som ska göras enligt 15 §. Har kommunen betalat ersättning med ett för högt belopp ska beloppet återbetalas från Försäkringskassan.

Kommunen har rätt att ta del av den slutavräkning som ska göras enligt 15 §. Har kommunen betalat ersättning med ett för högt belopp ska beloppet återbetalas från Försäkringskassan.

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att betala

1. en del av ersättningen enligt 22 § på annat sätt än månadsvis, och

2. dröjsmålsränta på en skuld som avser betalningsskyldighet enligt 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska införas en ny paragraf, 15 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 b §

En kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, ska utan dröjsmål informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt 9 § 1–10. Detta gäller dock inte om det är uppenbart obehövligt att lämna sådan information.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.